

**HODNOCENÍ OPERAČNÍHO NAsAZENÍ
SUDETONĚMECKÉHO DOBROVOLNICKÉHO SBORU
V PÍSEMNOSTECH NĚMECKÉ BRANNÉ MOCI**

ALEŠ BINAR

Study deals with assessment of operational deployment of Sudeten German Free Corps by Wehrmacht that closely cooperated with Free Corps for the whole period of its existence. The study aims at its military value while the question of its political nature is out of scope. Among key aspects of its military assessment there belongs its organization, functionality of chain of command, capabilities of officer (leader) corps, its linkage to other paramilitary organizations of Nazi Germany (especially SA and SS), its armament and equipment, and assessment of its operations, among others of intelligence nature. The aim of this attitude is to depict the Sudeten German Free Corps as a military unit.

Key words: Sudeten German Free Corps (Sudetendeutsches Freikorps); Munich agreement; occupation of Czech Lands; 1938; Wehrmacht.

V genezi mnichovské (československé) krize a následné okupaci českého pohraničí sehrál nepřehlédnutelnou roli Sudetoněmecký dobrovolnický sbor (Sudetendeutsches Freikorps; SFK). Předkládaná studie si klade za cíl prozkoumat, jaká byla jeho vojenská hodnota, tedy do jaké míry existoval a působil jako vojenský svazek. Mezi klíčové aspekty přitom náleží připravenost SFK na způsob vedení boje, skutečnost, zda organizace a koncepce výstavby byly v souladu s taktickým zadáním, a toho, jak byl dobrovolnický sbor vyzbrojen a vycvičen. Dalším předmětem zájmu je pohled na funkčnost řetězce velení, akceschopnost velitelského („vůdcovského“) sboru SFK a dále vazeb na ostatní paramilitární svazky nacionálně socialistického Německa (zejm. SA a SS, tedy útočného a ochranného oddílu; Sturmabteilung, Schutzstaffel). Využívá se přitom pramenná báze z provenience německé branné moci (Wehrmacht), konkrétně dokumentace, která se v současnosti nachází ve fondu vrchního velení pozemního vojska (Oberkommando des Heeres; OKH; fond RH 2),¹ respektive ve fondu XIII. branného kraje, pozdějšího velitelství XIII. armádního sboru (Generalkommando XIII. Armeekorps; fond RH 24-13);² klíčový dokument pro poznání vojenské hodnoty přitom pochází z posledně uvedeného fondu (viz níže).

Dosavadní hodnocení vojenské činnosti SFK zůstává v historiografii upozaděno, přičemž často absentuje úplně, anebo se nachází pouze v implicitní rovině. Pro dosavadní deskripci činnosti SFK je symptomatické zdůrazňování jeho politického významu a dokazování jeho „zločinné“ role.³ Prvním autorem, který se meritorně zabýval SFK, byl německý historik Martin

¹ Bundesarchiv-Militärarchiv Freiburg (BA–MA), Reichswehr und Heer (RH) 2/818F – (Sudetendeutsches Freikorps). BA–MA, RH 24-13/243 – Erfahrungsbericht „Einsatz Sudetendeutschland“ (15. 11. 1938).

² Vysvětlení poskytuje poukaz na skutečnost, že v počátcích odborného zájmu výzkum o SFK pramenně vycházel přednostně z trestních spisů, a to až už přímo norimberských procesů, anebo retribuční agendy. Přitom díky trestních spisů, pochopitelně, byla založena na úsilí o prokázání viny. Koneckonců i ve výběru dokumentů pro edici „Mnichov v dokumentech“ lze vysledovat tutéž tendenci. *Mnichov v dokumentech. II. Zrada české a slovenské buržoazie na československém lidu.* Praha 1958, s 184–306.

Broszat; ve své studii „Das Sudetendeutsche Freikorps“ z roku 1961 ve vztahu k bojové hodnotě uvedl, že „[...] úkol, kterým Hitler pověřil Sudetoněmecký Freikorps, byl primárně politicko-teroristické, nikoliv vojenské povahy.“⁴ Broszatův krajan, Werner Röhr, věnoval SFK několik textů v průběhu devadesátých let a na počátku 21. století. První jeho studie vyšla v roce 1993 v časopise „Militärgeschichtliche Mitteilungen“⁵ a druhá roku 2007 ve sborníku „Hundert Jahre sudetendeutsche Geschichte“.⁶ V roce 2008 svůj zájem završil monografií „September 1938. Die Sudetendeutsche Partei und ihr Freikorps“.⁷ Röhr sice věnuje pozornost vojenské organizaci SFK, nicméně nad jeho vojenskou hodnotou nevynáší žádný soud.

Česká (československá) historiografie naopak v počátcích svého odborného zájmu o SFK docházela k poněkud odlišným hodnocením, i když často pouze v implicitní rovině. Jaroslav Koutek v knize „Pátá kolona“ z roku 1962 zveličuje rozsah teroristické činnosti a nepřímo tak i jeho bojovou hodnotu: „Činnost freikorpsu nabývala tedy již v prvních dnech své existence takových rozměrů, že dokonce vzbuzovala u hitlerovců obavy [...]“.⁸ V zásadě táž rétorika zůstala zachována v následujících publikacích; od Jaroslava Kokošky s názvem „Plán ‚Grün‘“ z roku 1968⁹ a od autorské dvojice Stanislav Biman a Roman Cílek „Partie hnědých pěšáků“ z roku 1976.¹⁰ Totéž platí i pro studii Tomáše Pasáka „Ozbrojené akce sudetoněmeckého freikorpsu na Chebsku před Mnichovem roku 1938“ z roku 1964. Pasákův výklad je současně koncipován jako diskuze s Martinem Broszatem, přičemž na rozdíl od něj Pasák akcentuje právě vojenskou stránku SFK. Jeho výstavbu nadto staví do přímého vztahu k organizaci Dobrovolnická ochranná služba (Freiwilliger Schutzdienst) Sudetoněmecké strany (Sudetendeutsche Partei; SdP): „Výcvik v této organizaci byl čistě vojenský a končil výkonnostními zkouškami spojenými s ostrou střelbou z pušek a lehkých kulometů. [...] Vojenský výcvik dal mužům průpravu v ovládnání lehkých pěchotních zbraní a v základních taktických otázkách boje muže proti muži. Obsahově byl zaměřen již jako příprava na pozdější otevřené střetnutí [podtrženo A. B.] s československou ozbrojenou mocí.“¹¹ Naopak politický význam SFK Pasák oslabuje,¹² aby v závěru prokázal, že akce SFK „nabývaly takového rozsahu, že v některých regionech dostaly charakter místní, lokální války“.¹³

Osmdesátá a devadesátá léta odbornému zájmu o SFK nepřála. K obnovení zájmu o tematiku SFK dochází od počátku 21. století.¹⁴ Explanační schéma se nicméně v zásadě proměňuje jen zvolna, diskurz „žalobce“, lze-li takto označit dikci, která akcentuje zločinný charakter SFK s důrazem na deskripci konkrétních akcí, nicméně zůstává zachován. V devadesátých letech byla

⁴ „[...] die dem Sudetendeutschen Freikorps von Hitler gestellte Aufgabe primär politisch-terroristischer, nicht militärischer Natur war.“ BROSZAT, M.: *Das Sudetendeutsche Freikorps*. Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte 9, 1961, č. 1, s. 38.

⁵ RÖHR, W.: *Das Sudetendeutsche Freikorps – Diversioninstrument der Hitler-Regierung bei der Zerschlagung der Tschechoslowakei*. Militärgeschichtliche Mitteilungen 52, 1993, č. 1, s. 35–66.

⁶ TÝŽ: *Der „Fall Grün“ und das Sudetendeutsche Freikorps*. In: HAHN, H.-H. (ed.): *Hundert Jahre sudetendeutsche Geschichte – Eine völkische Bewegung in drei Staaten*. Frankfurt am Main 2007, s. 241–256.

⁷ TÝŽ: *September 1938. Die Sudetendeutsche Partei und ihr Freikorps*. Berlin 2008, 319 s.

⁸ KOUTEK, J.: *Nacistická pátá kolona v ČSR*. Praha 1962, s. 237.

⁹ KOKOŠKA, J.: *Plán „Grün“*. Reportážní kronika zářijových událostí roku 1938. Praha 1968, 237 s.

¹⁰ BIMAN, S. – CÍLEK, R.: *Partie hnědých pěšáků*. Ústí nad Labem 1976, 207 s.

¹¹ PASÁK, T.: *Ozbrojené akce sudetoněmeckého freikorpsu na Chebsku před Mnichovem roku 1938*. In: *Mínulostí Západočeského kraje III*. Plzeň 1964, s. 35–36.

¹² „Sudetoněmecký freikorps měl jediné vojenské účel a jak uvádí generál Jodl ve svém deníku ze dne 17. září 1938, bylo úmyslem převést sudetské Němce k náhradní armádě.“ Tamtéž, s. 38.

¹³ Tamtéž, s. 50.

¹⁴ PIVCOVÁ, Z.: *Sudetendeutsches Freikorps*. *Historie a vojenství* 60, 2011, č. 2, s. 105–108; SVITÁK, M.: *Krvavá hranice západních a jižních Čech na podzim 1938. Incidenty mezi čs. jednotkami a henleinovci*. Jindřichův Hradec 2017, zejm. s. 102–105.

otázka SFK součástí širěji pojatých monografií, nicméně soud nad jeho vojenskou hodnotou nevynáší. ¹⁵ Obzvláště to platí pro práci autorské dvojice Václav Kural a František Vašek „Hitlerova odložena válka za zničení ČSR“ z roku 2008; a to navzdory faktu, že autoři pojednávají též o vojenské organizaci SFK. ¹⁶ Poslední syntetické zpracování historie SFK z pera Emila Hrušky „Boj o pohraničí. Sudetoněmecký Freikorps v roce 1938“ z roku 2013 přináší detailní informace o výstavbě, organizaci i početním stavu SFK a jednotlivých akcí apod., nicméně vojenské hodnocení se omezuje na parafrázi závěrečné zprávy vojenského přidělence u SFK. ¹⁷

***

Následující text je rozčleněn do tří, respektive čtyř kapitol. První pojednává o klíčovém dokumentu pro poznání vojenské hodnoty Sudetoněmeckého dobrovolnického sboru, tedy zprávě o zkušenostech XIII. armádního sboru a o souvislostech jejího vzniku. Druhá kapitola přináší informace ohledně skupiny III, která byla součástí SFK a působila podél česko-bavorské hranice, přičemž třetí kapitola předkládá závěry XIII. armádního sboru, které rozšiřuje o další hodnotící soudy. Poslední kapitolou je závěr.

„Erfahrungsbericht“ XIII. armádního sboru

Území západních Čech obsazoval ve dnech 3. až 10. října 1938 XIII. armádní sbor a jemu podřízené čtyři svazky, a to 10. a 24. pěší, 2. motorizovaná a 1. lehká divize. ¹⁸ Jejich operačním prostorem byla oblast, která se nacházela na západ od pomnichovské státní hranice a na jih od linie obcí Vildštejn (dnes Skalná), Falknov nad Ohří (dnes Sokolov), Žlutice a Jesenice. Asi týden po zakončení obsazování pohraničního území, ve dnech 16. až 18./19. října, se XIII. armádní sbor, případně jemu podřízené jednotky postupně stahovaly zpátky do svých domovských útvarů. Samotné velitelství se přitom navrátilo do Norimberku (Nürnberg). Za necelý měsíc poté, dne 15. listopadu, zde byl vyhotoven dokument, který lze poněkud volně přeložit jako „Zpráva o zkušenostech z obsazení Sudet“ („Erfahrungsbericht ‚Einsatz Sudetendeutschland‘ September/Oktober 1938“). ¹⁹ V ní byly shrnuty klíčové poznatky týkající se přípravy a průběhu okupace českého pohraničí, bylo poukázáno na nedostatky a chyby, které operaci provázely, a po jejich analýze byla navržena příslušná opatření. ²⁰

V dokumentu se nachází samostatný oddíl, který se cele věnuje Sudetoněmeckému dobrovolnickému sboru. Člení se přitom na tři kapitoly. První kapitola (Aufstellung) popisuje proces budování SFK a její skupiny III, a to přednostně s ohledem na výzbroj a výstroj, vazby na nacionálně socialistické stranické organizace a na velitelský sbor. Další kapitola, jak je zřejmé mj.

¹⁵ Týká se to následujících prací. ČELOVSKÝ, B.: *So oder so. Řešení české otázky podle německých dokumentů 1933–1945*. Ostrava 1995, s. 174n; JOHN, M.: *Září 1938 I. díl. Přípravy nacistického Německa na přepadení Československa v roce 1938*. Praha 1997, s. 299–300, 374–375.

¹⁶ KURAL, V. – VAŠEK, F.: *Hitlerova odložena válka za zničení ČSR*. Praha 2008, s. 110–125.

¹⁷ HRUŠKA, E.: *Boj o pohraničí. Sudetoněmecký Freikorps v roce 1938*. Praha 2013, s. 95.

¹⁸ BINAR, A.: *XIII. armádní sbor a okupace západních Čech na podzim 1938*. In: Osudové osmičky (1918, 1938, 1948, 1968) v dějinách českých měst, regionů a veřejné správy. České Budějovice 2018, s. 64–88. BIMAN, S.: *Vojenské obsazení území připojeného k Německu podle mnichovské dohody a období jeho vojenské správy (1.–20. října 1938)*. In: *Historie okupovaného pohraničí 1938–1945*. 1. Ústí nad Labem 1998, s. 72–153.

¹⁹ BA–MA, RH 24-13/243 – Erfahrungsbericht „Einsatz Sudetendeutschland“ (15. 11. 1938).

²⁰ BINAR, A.: „Erfahrungsbericht“ a jeho využití pro dějiny vojenství a vojenského umění (na příkladu okupace českých zemí 1938 a 1939). *Economics and Management* 10, 2016, zvláštní číslo, s. 9–14.

i z jejího názvu (Tätigkeit), se zabývá činností SFK, především ve dnech, které následovaly podpisu mnichovské dohody. Poslední kapitola (Abschließendes Urteil) je pak konečným zhodnocení vojenského významu SFK a jeho bojové hodnoty.

Vztahy mezi Wehrmachtem a organizacemi Nacionálněsocialistické německé dělnické strany (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei; NSDAP) byly po celou dobu existence nacionálně socialistického režimu konkurenční a často napjaté.²¹ Dílčí indicie svědčí o tom, že jisté pnutí panovalo též mezi Wehrmachtem a SFK. Přesto se lze domnívat, že se tato skutečnost nepromítla do konečného hodnocení XIII. armádního sboru. Jednak proto, že „Erfahrungsbericht“ byl interní dokument, který sloužil výhradně pro potřeby branné moci,²² jednak z důvodu, že v době jeho vypracování byla existence SFK již minulostí. Dokument lze tedy považovat za objektivní do té míry, aby umožnil nezkreslený vhled do činnosti SFK a objektivní zhodnocení jeho vojenského významu.

Sudetoněmecký dobrovolnický sbor a jeho skupina III

Po porážce sudetoněmeckého povstání odešli hlavní představitelé Sudetoněmecké strany do exilu do Německa. Současně se zvedla uprchlická vlna sudetských Němců. Za této situace vyhlásil Konrad Henlein ustavení Sudetoněmeckého dobrovolnického sboru. K tomu došlo 17. září 1938. Rozhodnutí o zřízení SFK padlo přitom den předem, a to na schůzce mezi německým vůdcem a říšským kancléřem Adolfem Hitlerem a Karlem Hermannem Frankem. Za tímto rozhodnutím lze spatřovat mj. úsilí zachovat *raison d'être* pro sebe i pro ostatní vrcholné funkcionáře SdP, kteří odchodem do exilu ztratili možnost nejen ovlivňovat dění v pohraničí, ale též morální kredit u mnoha sudetských Němců. Není přitom bez zajímavosti, že před tímto rozhodnutím dospěli představitelé německé branné moci k jinému řešení, totiž využít sudetoněmecké uprchlíky k rozšíření záložního vojska (Ersatzheer).²³

Účelem SFK, jak bylo formulováno při jeho zrodu, bylo rozněcovat nepokoje v českém pohraničí. V zásadě tedy docházelo i nadále, byť v jiné jevové formě, k naplňování směrnic ze dne 30. května 1938 o zničení Československa.²⁴ SFK byl tedy zřízen rozhodnutím představitelů nacionálně socialistického režimu a jejich zájmu také sloužil. Tuto skutečnost dosvědčuje mj. existence přidělců SA, SS a Nacionálně socialistického motoristického sboru (Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps; NSKK).²⁵ Zatímco vazby na SA a NSKK souvisely s podporou, kterou SFK z jejich strany obdržel, skutečná povaha vztahu mezi SFK a SS zůstává nezřetelná. Lze pouze usuzovat, že vzájemné vazby byly vrstevnaté, zahrnující jak očekávatelnou podporu a spolupráci, tak využívání. Za indiciemi a náznaky je možno spatřovat, že pro SS představoval SFK svým způsobem nechtěnou konkurenci. Je přitom evidentní, že po 25. září docházelo ke vzrůstu podílu jednotek SS na akcích SFK, což platí jak pro pohraničí obecně (mj. obsazení města Javorník), tak pro skupinu III (nahrazení SFK v Aši jednotkami SS).²⁶

---

²¹ Např.: WHEELER-BENNETT, J. W.: *Die Nemesis der Macht. Die deutsche Armee in der Politik 1918–1945*. Düsseldorf 1954, s. 363–364.

²² BA–MA, RH 24-13/243 – Erfahrungsbericht „Einsatz Sudetendeutschland“ (15. 11. 1938).

²³ BA–MA, RH 2/818F – Auffangorganisation für Flüchtlinge (16. 9. 1938).

²⁴ Tzv. Fall Grün. *Kniha „O“*. *Přepadení Československa ve světle dokumentů, předložených Mezinárodnímu vojenskému soudu v Norimberku*. B.m., b.d., s. 84–88. Německy text: BA–MA, RM 7/855 – Weisungen des Obersten Befehlshabers der Wehrmacht für den Fall „Grün“.

²⁵ KOUTEK, J.: *Nacistická pátá kolona*, s. 234.

²⁶ BROSZAT, M.: *Das Sudetendeutsche Freikorps*, s. 46–47.

Dalším styčným důstojníkem u SFK byl přidělenec Wehrmachtu pplk. Friedrich Köchling. Jeho postavení bylo v rámci SFK klíčové; jednak proto, že byl jmenován poradcem K. Henleina ve vojenských záležitostech, jednak proto, že po operační stránce byl SFK podřízen vrchnímu velení branné moci (Oberkommando der Wehrmacht; OKW).

Velitelství SFK se nacházelo v Bayreuthu, či přesněji na zámku Fantaisie v obci Donndorf (dnes součást obce Eckersdorf) asi pět kilometrů západně centra města. Vlastní velitelství se skládalo z pěti členů. Klíčové postavení měli vůdce (leiter) K. Henlein, jeho zástupce K. H. Frank a náčelník štábu Anton Pfrogner;²⁷ všichni tři předtím patřili mezi vrcholné představitele SdP v Československu.

Rozhodujícím mezičlánkem mezi vrchním velením SFK a jednotlivými bojovými svazky byly skupiny (Gruppe). Ty byly utvořeny na územním principu, přičemž každá zodpovídala za hraniční úsek příslušné župy (Gau) NSDAP. Zpočátku byly zřízeny čtyři skupiny; skupina I působila podél hranice se Slezskem (se sídlem ve Vratislavi); skupina II při saských hranicích (Drážďany); skupina III v bavorském pohraničí (Bayreuth); a skupina IV podél bývalých rakouských hranic (Vídeň). Později došlo k dílčím změnám v územní působnosti, když v prostoru Slezska a Horního a Dolního Podunají vznikly další dvě skupiny se sídly v Jelení Hoře (Hirschberg, dnes Jelenia Góra) a Linci. Vzhledem k postavení ve velitelské struktuře je možno skupiny pojímat jako pluky, neboť se členily na prapory a roty. Rota byla současně nejnižším organizačním stupněm a byla postavena v síle 100 až 600 mužů, přičemž průměrný stav činil kolem 300 mužů.²⁸ Základní organizaci SFK se podařilo vybudovat zhruba do večera 19. září.

Na tomto základě byla vybudována i skupina III. Sídlem jejího velitelství byl Bayreuth, konkrétně budova Starého paláce v centru města (Maximilianstraße 14). Velitelem skupiny byl Willi Brandner, dříve náčelník štábu na jaře 1938 zřízené Dobrovolnické ochranné služby SdP.²⁹ Skupina přitom podléhala jak hlavnímu velitelství SFK v Bayreuthu, tak XIII. armádnímu sboru; za tímto účelem byl skupině dne 22. září přidělen jako styčný důstojník mjr. Kegel.³⁰

Operační prostor skupiny III zahrnoval úsek župy Bavorská východní marka (Bayerische Ostmark), tedy pásmo v délce asi 200 km podél česko-bavorské hranice od ašského výběžku po místo, kde se předtím stýkala německá a rakouská státní hranice. Každý z jejich pěti praporů tak v průměru pokrýval 40 km státní hranice. V čele praporu se nacházel štáb, který se skládal z pěti příslušníků. Na nejvyšším stupni velení stál velitel praporu (Bataillonsführer), dále pobočník (Adjutant), ordonanční důstojník, lékař a správní úředník (Verwaltungsführer). Tento užší štáb měl nadto k dispozici pomocný personál, který se označoval jako „podštáb“ (Unterstab). Jednotlivé prapory pak byly dislokovány v sídlech Röslau, Tirschenreuth, Vohenstrauß, Arnschwang a Zwiesel, tedy v obcích v bezprostřední blízkosti státní hranice. Za zmínku přitom stojí fakt, že číslování praporů odpovídalo jejich poloze u hranic, a to v pořadí od severu k jihu. Každý prapor se členil na dvě až pět rot; skupina III měla dohromady 19 rot.³¹

Rozdělení skupiny III na pět praporů přitom vycházelo z organizační struktury SA; každý byl totiž současně situován do blízkosti sběrných středisek (Sammelstelle) jednotlivých pluků (Standardte) SA.³² Výsledkem bylo, že některé prapory byly větší, především ty, které se nacházely

²⁷ BA–MA, RH 2/818F – Organisation und Stärke des Sudetendeutschen Freikorps (26. September 1938).

²⁸ Mníchov v dokumentech. II., s. 184–187.

²⁹ HRUŠKA, E.: *Boj o pohraničí*, s. 11–12.

³⁰ BA–MA, RH 2/818F – Meldung des Generalkommando XIII. A. K. (21. September 1938).

³¹ BA–MA, RH 2/818F – Befehl nr. 2 der Gruppe III (18. September 1938).

³² Příslušná sběrná střediska se nacházela v sídlech Hof, Weiden, Schwandorf, Straubing a Zwiesel. BA–MA, RH 2/818F – Befehl Ober-SA-Führung (18. September 1938).

v severní části česko-bavorského pohraničí, kde se také přes hranice nacházelo četnější sudetoněmecké obyvatelstvo (organizační schéma skupiny III, včetně početních stavů, je uvedeno v příloze studie).

Vstup do SFK byl povolen v případě mužstva sudetským Němcům, a to na základě dobrovolnosti až do věku 50 let; v případě poddůstojníků a důstojníků nebyla věková hranice stanovena. Do SFK vstupovali přednostně funkcionáři a aktivní členové v té době již zakázané SdP a jí přidružených organizací. Očekávaný počet 40 000 mužů, tedy 10 000 pro každou z původních čtyř skupin, se i přes zájem ze strany uprchlíků nepodařilo naplnit, případně pouze ve formální rovině, jak dokládá několik přehledů počtů.³³ Samotné poznání skutečného početního stavu členské základny nicméně brání jeho nedůsledná evidence. O tom svědčí kupříkladu rozpor v údajích skupiny III; zatímco k 21. září byla početní síla vyčíslena na 6300 mužů, o pět dní později bylo vykazováno 2000 mužů.³⁴

SFK byl vyzbrojován rakouskými zbraněmi. Důvodem bylo úsilí zneprůkaznit jeho vazbu na německé ozbrojené síly.³⁵ Zbraně byly přitom distribuovány poněkud nezvyklým způsobem. Jejich výdej z arzenálu a přepravu na místo určení realizoval Wehrmacht, zatímco vlastní distribuci dobrovolnickému sboru prováděly svazky SA. Jednalo-li se pouze o provozní opatření, anebo se za touto skutečností skrýval záměr, uvažovat lze například o propagandistickém podtržení role stranické organizace, nelze jednoznačně odpovědět. Skupina III přitom obdržela 2600 pušek a pistolí se sto náboji na zbraň a deset těžkých kulometů s 1000 náboji na stroj.³⁶ Pro úplnost je možno zmínit, že SFK jako celek obdržel též tři motorové čluny a jeden letoun.³⁷

Samotná výstavba SFK probíhala za výrazné materiální a organizační podpory nacionálně socialistického režimu. Výcvik probíhal v režii SA, tedy podle cvičebního předpisu SA a pod dozorem jeho příslušníků; ti přitom působili v civilním oblečení.³⁸ Péče o materiální zabezpečení SFK byla přenesena na nacionálně socialistické organizace, tedy Nacionálně socialistickou péči o blaho lidu (Nationalsozialistische Volkswohlfahrt; NSV) a SA. Co se týká výstroje, každý příslušník SFK měl z rozhodnutí SA obdržet normované základní vybavení, které se skládalo mj. ze stanového dílce, deky, torny a sady varného nádoby.³⁹ Stravování mužstva bylo zpočátku přeneseno na NSV, později na SA; využívalo se přitom místních kuchyní a vývařoven obou organizací.

Po noci z 19. na 20. září pronikal SFK na československé území, kde prováděl diverzní a teroristickou činnost. Taktika byla přitom vesměs taková, že SFK v nepočtených skupinách útočil na správní a vojenské cíle, často přitom v nočních hodinách, přičemž v okamžiku, kdy narazil na ozbrojený odpor, se stahoval zpátky přes hranice na německé území.⁴⁰ Velikost skupiny byla stanovena na 12 mužů, kteří byli rozděleni do dvou družstev,⁴¹ z historie jednotlivých

---

³³ Kupříkladu podle přehledu ke dni 26. září 1938 měl mít SFK celkem 31 270 mužů, z nichž pouze 23 270 bylo schopno nasazení („Front“). BA-MA, RH 2/818F – Organisation und Stärke des Sudetendeutschen Freikorps (26. September 1938).

³⁴ BA-MA, RH 2/818F – Fernspruch (21. September 1938); tamtéž – Organisation und Stärke des Sudetendeutschen Freikorps (26. September 1938).

³⁵ „Die Bewaffnung und Ausrüstung des Freikorps obliegt dem Oberkommando des Heeres. Eine Tarnung der deutschen Mithilfe ist anzustreben. Nur ehemalige österreichische Waffen dürfen an das Freikorps gegeben werden.“ BA-MA, RH 2/818F – Befehls des OKW (20. September 1938).

³⁶ BA-MA, RH 2/818F – Fernschreiben (21. September 1938).

³⁷ BA-MA, RH 2/818F – Standesbericht des Freikorps (25. September 1938).

³⁸ BA-MA, RH 2/818F – Fernspruch vom Generalkommando XIII.A.K. (21. September 1938). Srovnej též: *Mnichov v dokumentech. II.*, s. 184–187.

³⁹ BA-MA, RH 2/818F – Befehl nr. 2 der Gruppe III (18. September 1938).

⁴⁰ *Mnichov v dokumentech. II.*, s. 189–190

⁴¹ BA-MA, RH 2/818F – Fernschreiben (21. September 1938).

akcí je však evidentní, že toto nařízení nebylo dodržováno. Řada akcí nabyla rozsáhlejšího charakteru,⁴² především po 22. září. Tehdy bylo podle rozhodnutí A. Hitlera nařízeno, aby byla obsazována ta území v pohraničí, která „Češi právě vyklidili“.⁴³ Mezi nimi lze zmínit mj. ašský výběžek. Existuje několik souhrnů, které bilancují ať už průběžné anebo konečné výsledky činnosti SFK. Z nich je možno zmínit často citovanou zprávu K. Henleina ze dne 25. září. Tato hodnocení nicméně vzbuzují pochyby, především v souvislosti s dále uvedeným, zda rozsah činnosti i míra úspěšnosti nebyly účelově zveličovány.⁴⁴

V případě skupiny III je nutno ještě uvést, že dne 21. září 1938 vydalo velení XIII. armádního sboru rozkaz zastavit aktivity v délce hranice jižně od linie, kterou tvořila spojnice obcí Tachov a Grafenwöhr.⁴⁵ Ve svém důsledku to mělo znamenat omezit činnost na území tehdejších správních okresů Aš, Cheb, Lázně Kynžvart, Planá a část okresu Tachov. Jak bude dále uvedeno, toto nařízení nejen, že nebylo dodrženo, ale jedna z akcí, provedena na „zapovězeném území“, patřila mezi nejzdařilejší.

Okamžikem, kdy Československo přijalo mnichovskou dohodu, se změnily úkoly SFK. Jakékoliv další rozněcování nepokojů v pohraničí přestávalo být žádoucí. SFK měl dále spolupůsobit při obsazování pohraničí, konkrétně byl pověřen podpůrnými úkoly pro armádní velení. To znamenalo odstraňování překážek na hranicích a výkon strážní a pomocné policejní služby, v tom jmenovitě „ochrana obyvatelstva“ a „udržování klidu a pořádku“.⁴⁶

Současně došlo k poněkud nezvyklé změně v podřízenosti. Operativně totiž SFK do té doby podléhal velení Wehrmachtu. To se změnilo dnem 30. září 1938, kdy byl podle rozkazu A. Hitlera převeden do podřízenosti SS,⁴⁷ což bylo zdůvodňováno faktem, že SFK přejímá policejní úkoly.⁴⁸ Nicméně pro zapojení se do obsazování pohraničí byl SFK znovu podřízen Wehrmachtu.⁴⁹ Skupina III přitom opět podléhala XIII. armádnímu sboru a její svazky přímo divizím, které byly pověřeny zajistit pro příslušníky SFK stravu i ubytování.

Obsazením českého pohraničí ztratila další existence SFK odůvodnění. 8. října 1938 bylo nařízeno jeho rozpuštění, a to s účinností od následujícího dne. V pohraničí byly přitom již předtím oddíly SFK soustředěny přednostně do těch míst, odkud pocházeli jeho příslušníci. Účelem tohoto opatření bylo usnadnit návrat příslušníků SFK přímo do svých domovů. Pomocná policejní činnost SFK pak přešla na pořádkovou policii (Ordnungspolizei).

Hodnocení XIII. armádního sboru

Činnost skupiny III, která se nacházela v podřízenosti XIII. armádního sboru, se po zániku Sudetoněmeckého dobrovolnického sboru stala předmětem hodnocení. Jak tedy nazírali na činnost SFK představitelé německého vojenského velení?⁵⁰

⁴² K aktivitám SFK v prostoru skupiny III viz: SVITÁK, M.: *Krvavá hranice západních a jižních Čech*, s. 116–119.

⁴³ *Mnichov v dokumentech. II.*, s. 193.

⁴⁴ Zejm. rozkaz č. 22 velitelství SFK ze dne 25. září. Z. PIVCOVÁ, *Sudetendeutsches Freikorps*, s. 107; SANDER, R.: *Události v českém pohraničí roku 1938 podle dokumentů československé armády*. SAP 54, 2004, č. 2, s. 705.

⁴⁵ BA–MA, RH 2/818F – Fernspruch vom Generalkommando XIII.A.K. (21. September 1938).

⁴⁶ ČELOVSKÝ, B.: *So oder so. Řešení české otázky podle německých dokumentů 1933–1945*. Ostrava 1995, s. 181; PIVCOVÁ, Z.: *Sudetendeutsches Freikorps*, s. 108.

⁴⁷ *Knih*a „O“, s. 134.

⁴⁸ BA–MA, RH 2/818F – Verbindungsoffizier zum Freikorps Henlein (1. 10. 1938).

⁴⁹ *Knih*a „O“, s. 137.

⁵⁰ Není-li uvedeno jinak, vychází kapitola pramenně z dokumentu „Zpráva o zkušenostech z obsazení Sudet“. BA–MA, RH 24-13/243 – Erfahrungsbericht „Einsatz Sudetendeutschland“ (15. 11. 1938).

Organizaci a velitelské struktury SFK, respektive jeho skupiny III, bylo XIII. armádním sborem vytýkáno, že byly ustaveny ryze formálně (auf dem Papier), a to bez zjištění proveditelnosti. Klíčovým nedostatkem měly být přítom velitelské („vůdcovské“) kádry. S obsazením vyšších postů, tedy především velení skupin (Gruppenführer), v zásadě problém nebyl. Ty byly vyhrazeny klíčovými představitelům a funkcionářům SdP.⁵¹ Naproti tomu na úrovni praporů a rot panovala zcela odlišná situace. Vzhledem k nedostatku vhodných adeptů docházelo ke jmenování velitelů bez přezkoušení jejich velitelských kompetencí. Výsledkem pak byla skutečnost, že mnoho z nich muselo být následně odvoláno. Vzhledem ke krátké existenci SFK, která neumožnila „vyrůst“ nových kádrům, se situace řešila takovým způsobem, že na velitelská místa byli dosazováni příslušníci SA.⁵² Problém však působila skutečnost, že ti v rámci SFK žádnou velitelskou pravomocí nedisponovali (keine Befehlsgewalt hatten); způsob, jakým byl tento rozpor řešen, přítom zřejmě odvisel od konkrétních podmínek.

Poněkud paradoxním jevem byla skutečnost, že skupině III se nepodařilo naplnit stanovenou početní kvótu, a to navzdory vysokému počtu zájemců. Zájem o vstup byl tak velký, že k přezkoušení vojenské zdatnosti a „politické spolehlivosti“ dobrovolníků docházelo buď velmi neúplně, anebo vůbec. Příčina nemožnosti naplnit stanovené počty měla vyplývat právě z faktu, že se nedostávalo schopných velitelů. To mělo limitovat organizační rozšíření skupiny, což znemožňovalo přijmout nové zájemce. Nejvyšší stav, jakého skupina III dosáhla, činil přes 6000 osob.

Doplňování mužstva SFK přítom probíhalo takovým způsobem, že příslušní zájemci byli přidělováni k těm jednotkám, které se nacházely naproti jejich domovské obci (gegenüber ihrem Heimatbgebiet); účelem tohoto opatření bylo zajistit, aby příslušníci SFK byli obeznámeni s operačním územím. Jak již bylo uvedeno výše, organizační struktura SFK se odvíjela od územního členění SA. U skupiny III v důsledku proto existovaly podstatné rozdíly v početní síle mezi jednotlivými prapory a rotami. K tomu přistupovaly rozdíly v kvalitě velení jednotlivých součástí a v důsledku též v jejich organizaci. Výsledkem byly značné rozdíly v bojové úrovni praporu, respektive v obecnější rovině ve faktu, že SFK, jak zdůrazňuje zpráva XIII. armádního sboru, nebylo možno považovat za unifikovanou bojovou sílu.

Klíčovou podmínkou existence fungující hierarchické organizace je zajištění komunikace mezi nižšími a vyššími stupni velení. V tomto případě byl dle hodnocení XIII. armádního sboru SFK zcela nepřipraven. Především v prvních dnech spojení mezi jednotlivými stupni vlastně nebylo navázáno vůbec. Možnost využít veřejné telefonní sítě byla omezována, mj. ze strany Wehrmachtu, který ji využíval pro vlastní potřeby. V pozdějších dnech byla situace z části vyřešena spoluprací s NSKK, který poskytl řidiče a dopravní prostředky pro přepravu spojovacích družstev. Tento způsob předávání rozkazů nicméně narážel na své limity, především u těch jednotek, které byly dislokovány ve větší vzdálenosti od velitelství, tedy v jižním úseku česko-bavorského příhraničí. S některými mohlo být spojení navázáno jednou nebo maximálně dvakrát za den.

Další problém, se kterým se SFK potýkal, nastal v případě jeho výzbroje, konkrétně v tom, v jakém složení a v jaké kvalitě byly zbraně dodány. Zatímco pistolí a pušek byl relativní dostatek, nedostávalo se ručních granátů. Použitelnost všech kategorií zbraní však snižoval jejich stav. Zbraně nebyly předtím dlouhodobě ošetřovány a v důsledku toho byla část z nich nepoužitelná. Pro případné vyčištění a následnou údržbu pak chyběly čisticí prostředky. Situaci nadto kompli-

---

⁵¹ Velitelem slezské skupiny byl Fritz Köllner, saské Franz May, bavorské zmíněný W. Brandner, rakouské Friedrich Bürger, pozdější jelenohorské Fritz Strauss a linecké Hans Westen. HRUŠKA, E.: *Boj o pohraničí*, s. 40–41.

⁵² Tato skutečnost byla československé straně známa na základě výpovědi zajatých příslušníků SFK. Viz: SANDER, R.: *Události v českém pohraničí*, s. 703.

kovala skutečnost, že munice neodpovídala ráží zbraní. Především v počátečním období se dodávky výzbroje vůči hledně opožďovaly, často až o několik dní (tagelang). Příčinou byla skutečnost, že ta byla dopravována nákladními auty, a nikoliv, jak bylo tehdy běžnější, po železnici.⁵³ Zbraně totiž byly uskladněny ve Vídni a nákladní auta musela absolvovat dvě cesty; nejdříve po vytižené trase z Bayreuthu do rakouské metropole a posléze zpátky.

Výstavba SFK probíhala za výrazného přispění nacionálně socialistických organizací. Jejich význam zpráva XIII. armádního sboru vyzdvihuje do té míry, že uzavírá, že bez jejich pomoci by zřízení SFK nebylo možné.⁵⁴ Koneckonců tyto organizace poskytovaly materiální podporu obecně, tedy jak prostory pro ubytování a pro činnost, tak výstroj a stravu. Ošacení nicméně zajišťováno nebylo. Příslušníci SFK tedy působili v civilním oblečení, případně v takovém, se kterým překročili hranice. Jejich ošacení přitom často nebylo adekvátní. Tristní situace panovala především v otázce obuvi, například mnoho uprchlíků mělo pouze pár polobotek, a dále svrchníků a prádla. Tato skutečnost nezpůsobovala pouze nepohodlí, ale měla znemožňovat nasadit část mužstva (machte den Einsatz der Freiwilligen teilweise unmöglich). Mimoto nedostatečné oblečení ohrožovalo zdraví příslušníků SFK, kteří podstatnou část dne trávili pod širým nebem. Autor zprávy XIII. armádního sboru v této souvislosti poznamenal, že to bylo příznivé počasí druhé poloviny září, které zabránilo většímu množství případů onemocnění.⁵⁵

Výsledkem této situace bylo, že řada diverzních a teroristických akcí, které byly nařízeny v první dny existence SFK, nemohla být provedena. A naopak ty operace, které byly uskutečněny, velení XIII. armádního sboru hodnotilo jako nedostatečně připravené. Navzdory tomu svůj cíl, totiž rozdmýchávání neklidu (Beunruhigung) v pohraničí, splnily. Zpráva přitom poukazuje, že úspěchu bylo docíleno z části i pro slabý odpor ze strany československých sil, konkrétně toho, že „nekladly skutečný odpor“ (keinen ernstlichen Widerstand leisteten).⁵⁶ Na stranu druhé s tím, jak stoupala aktivita SFK, ozbrojený odpor z československé strany narůstal.⁵⁷

Dvě konkrétní akce přitom byly vyzvednuty jako zvláště úspěšné, a to v Železné Rudě (Markt Eisenstein)⁵⁸ a v Libé (Libštejn, Liebenstein). V Železné Rudě probíhaly boje mezi jednotkami SFK a stráže obrany státu se střídavým úspěchem od 22. září až do přijetí mnichovské dohody. Mezi zvláště významné okamžiky patřilo obsazení nádraží a odvezení několika lokomotiv a vagonů do Německa. Česká strana přitom odhadovala počet útočníků na 400 mužů.⁵⁹ Pokud by tomu skutečně tak bylo, znamenalo by to, že se operace zúčastnily dvě celé roty (viz přílohu). V případě Libé byla situace méně přehledná, neboť obec se nacházela na hranici obsazeného ašského výběžku. K přestřelkám zde docházelo průběžně od 22. září. Armádní velení nicméně mělo na mysli zřejmě střetnutí SFK s útočnou vzbou československé armády dne 26. září. Tehdy se příslušníků SFK mělo podařit zastavit postup obrněných vozů, a to položením prken se zatlučenými hřeby na silnici.⁶⁰

⁵³ Kupříkladu při obsazení českých zemí v březnu 1939 byla řada vojenských svazků přepravena, a to až přes československo-německé hranice, po železnici. BINAR, A.: *Hodnocení vojenské okupace českých zemí v březnu 1939 v dokumentech XIII. armádního sboru*. Historie a vojenství 67, 2017, č. 1, s. 4–27.

⁵⁴ „Ohne die Mithilfe dieser 3 Gliederungen wäre die Aufstellung des SFK unmöglich gewesen.“

⁵⁵ „Nur der günstigen Witterung in der 2. Septemberhälfte ist es zu verdanken, daß unter diesen Umständen keine größeren Ausfälle durch Erkrankungen auftraten.“

⁵⁶ „Die ständige Beunruhigung des Grenzgebietes führte dazu, daß die tschechischen Grenz-, Zoll- und Gendarmeriebeamten keinen ernstlichen Widerstand leisteten, sodaß im Laufe der Zeit die meisten Zollhäuser und eine Anzahl von Grenzorten in die Hände des SFK fielen.“

⁵⁷ „Der Widerstand auf tschechischer Seite nahm jedoch zu, als militärische Verstärkungen eingesetzt wurden.“

⁵⁸ V dokumentu je obec označována nesprávně jako Bayerisch Eisenstein (česky Bavorská Železná Ruda).

⁵⁹ K incidentům u Železné Rudy: PASÁK, T.: *Ozbrojené akce sudetoněmeckého freikorpsu*, s. 42–44; SANDER, R.: *Události v českém pohraničí*, s. 699–714.

⁶⁰ Tamtéž, s. 706.

Německé sborové velení dále kladně hodnotilo průzkumnou činnost (Erkundungen) SFK. Ustavila se přitom praxe, že členové SFK navazovali spojení přímo se sudetoněmeckým obyvatelstvem v pohraničí, od něhož získávali aktuální informace. Ty byly následně uváděny do denních hlášení, která byla přeposílána armádním místům.

Paradoxním jevem v počátcích existence SFK byla absence koordinace činnosti s pohraniční stráží. Československo-německé hranice hlídaly „zesílené jednotky pohraniční stráže“ (Verstärkte Grenzaufsichtsdienst), které přitom o činnosti SFK neměly žádné informace. Až na zásah velitelství XIII. armádního sboru se ustálila praxe informovat příslušné instance (konkrétně velitelé stráže; Grenzwachführer) a pro zajištění bezpečného přechodu hranic stanovovat propouštěcí hesla.⁶¹

Po podpisu mnichovské dohody a v souvislosti s přípravou obsazení českého pohraničí SFK nejen, že ukončil diverzní a teroristickou činnost, ale současně proběhla reorganizace jeho struktury. Do čela nově zřízených oddílů (Truppenteile) byli vybíráni velitelé (vůdci), a to podle kritérií, v nichž byla zdůrazněna znalost příslušné lokality v pohraničí a českého jazyka; zda v souvislosti s tím došlo též k výrazné personální obměně, lze na základě současného stavu poznání pouze tušit. Každopádně za tímto opatřením lze spatřovat přípravu na rozpuštění SFK. Zmíněné opatření mělo totiž umožnit bezprostřední návrat příslušníků SFK do svých domovů; jak je možno z kontextu interpretovat, velitelství XIII. armádního sboru jej hodnotilo jako prozíravé.

Naopak jako neočekávaný problém vyvstal zpětný výběr přidělených zbraní a munice. Ať už byla evidence zbraní u SFK nedostatečná, anebo se je zdráhali odevzdat sami příslušníci dobrovolnického sboru, výsledkem byla skutečnost, že ještě ke dni 15. listopadu, tedy více než dva měsíce od ukončení činnosti, nebyl SKF beze zbytku odzbrojen.

XIII. armádní sbor se vůči souhrnné vojenské hodnotě skupiny III, kterou současně vztahoval na celý SFK, vyjádřil vojensky řízně. V důsledku nedostatečné unifikace součástí SFK (ungleichmäßigen Zusammensetzung), nedostatku schopných velitelů (vůdců), stejně jako výstroje a výstroje, byl SFK hodnocen jako svazek, který se nehodí pro vojenské nasazení (kein einsatzfähiger militärischen Verband). Současně bylo explicitně zdůrazněno, že SFK nelze srovnávat s dobrovolnickými sbory, které se ustavovaly v Německu po skončení první světové války. Hodnota SFK naopak měla spočívat v provádění průzkumu a vedení malých akcí s cílem vyvolat neklid v pohraničí. Samotný průzkum byl přitom označen jako úspěšný s tím, že přinášel kvalitní výsledky, zatímco diverzní a teroristické akce SFK byly hodnoceny jako vojensky nevýznamné.

Vojenskou hodnotu SFK lze nicméně zkoumat i nad rámec zprávy XIII. armádního sboru. Nepřímo totiž o jeho bojové hodnotě vypovídá i konečná bilance ztrát. Vzhledem k omezené evidenci je nicméně nutno tuto kategorii redukovat na počet padlých a zabitých. I tak však bude mít pouze orientační charakter. Mimo SFK totiž v pohraničí prováděly diverzní a teroristickou činnost i jiné paramilitární organizace, často místního významu. Například na operačním území skupiny III lze mj. doložit existenci „Freikorpsu Heimatland“.⁶² Ohledně ztrát skupiny III se dochovala informace o osmi padlých příslušnících. Zjistit počet obětí na československé straně je vzhledem k tomu, že je lze nalézt jak mezi bezpečnostními a ozbrojenými složkami (finanční stráž, policie a četnictvo, armáda), tak mezi civilním obyvatelstvem, podstatně znesnadněné. Jisté vodítko však poskytuje práce Jiřího Plachého, která mapuje oběti na životech z řad příslušníků československých ozbrojených sil v letech 1938 a 1939. Pro období od 17. září do 9. října při-

---

⁶¹ Tamtéž. I to je zřejmě důvod, proč OKW dne 28. září nařídilo, aby ty jednotky SFK, které se nacházejí v příhraničním pásmu, vešly ve styk s pohraniční stráží. *Knih* „O“, s. 130–131.

⁶² TOMS, J.: *Od demokracie k nacistické totalitě. Ekonomicko-spoločenský vývoj v okrese Planá u Mariánských Lázní od roku 1918 do roku 1945*. In: *Historie okupovaného pohraničí 1938–1945*. 12. Ústí nad Labem 2006, s. 228–231.

tom v prostoru západních a jižních Čech, tedy oblasti, která sousedila s úsekem skupiny III, zaznamenává pět obětí, které s vysokou mírou pravděpodobnosti mají na svědomí právě příslušníci SFK.⁶³ Tento údaj je možno rozšířit o jednu oběť z obce Broumov (okres Tachov) ze dne 27. září 1938.⁶⁴ Poměr osmi proti šesti padlým tak vyznívá spíše v neprospěch SFK.

Závěr

Sudetoněmecký dobrovolnický sbor vznikl jako organizace, která plnila politické cíle nacionálně socialistického režimu. Přímým derivátem tohoto faktu bylo vůči hledné upozadování vojenské stránky jeho existence. To se projevilo v řadě aspektů, které jsou rozhodující pro určení jeho vojenské hodnoty; jedná se o málo funkční řetězec velení, nepříliš zdatný velitelský sbor, nedostatečnou výzbroj a ústroj. Nedostatky se přitom netýkaly ani tak kvantitativní (množství zájemců o vstup, počet přidělované výzbroje), jako kvality (nedostatečná vojenská zdatnost mužstva i velitelského sboru, zbraně často v nepoužitelném stavu). V dokumentu „Zpráva o zkušenostech z obsazení Sudet“ uzavřelo vojenské velení své hodnocení do tvrzení, že SFK není organizací schopnou vlastního nasazení.

Množství zprostředkované faktografie, a to velitelstvím XIII. armádního sboru i písemnostmi vrchního velení pozemního vojska, však umožňuje činit závěry nad rámec uvedeného dokumentu. V první řadě je zde patrný nesoulad mezi taktickými zadáními a organizací. SFK byl úkolován provádět akce v síle 12 mužů, nicméně organizační struktura tomu neodpovídala; nejnižším velitelským stupněm byla totiž rota, tedy v průměru asi 300 mužů. Při bližším pohledu na průběh všech akcí je patrna zřejmá převaha útočných prostředků nad obrannými, což bylo dáno výhradním spoléháním se na moment překvapení úderu. Činnost skupiny III dále dokládá jeden podstatný rys paramilitárních organizací, a tím jsou problémy s vynucováním poslušnosti a plněním nařízení. O tom svědčí jak případy neuposlechnutí rozkazů, tak také komplikace s odzbrojováním SFK při jeho zrušení.

Výše uvedené lze uzavřít do hodnocení, že SFK byl po vojenské stránce bojový svazek, který nejen, že nebyl adekvátně připraven na vedení konvenčního boje, ale ani boje nekonvenčního. Nepřímo tuto skutečnost dokládá též stoupající podíl SS při diverzní a teroristické činnosti vůči Československu v posledních zářijových dnech roku 1938.

⁶³ Jedná se o následující oběti. František Havelka (padl 22. 9. 1938, Planá u Mariánských Lázní); Václav Freisleben (zemřel 5. 10. 1938 na následky zranění, Karlovy Vary); Ladislav Mráz (padl 26. 9. 1938, Hermansreith); Rudolf Josiek (padl 28. 9. 1938, Horní Lomany/Františkovy Lázně), Josef Röhrich (padl 28. 9. 1938, Černá řeka). PLACHÝ, J.: *Nástin personálních ztrát československé armády v době od 21. května 1938 do 31. března 1939*. Praha 2009, s. 11, 134, 136, 139, 142.

⁶⁴ TOMS, J.: *Od demokracie k nacistické totalitě*, s. 231.

Příloha

Tabulka č. 1. Organizační schéma skupiny III Sudetoněmeckého dobrovolnického sboru (stav ke dni 18. září 1938)⁶⁵

Součást	Součást	Počet mužů	Počet mužů
velitelství Bayreuth	velitel	n/a	n/a
	pobočník		
	ordonanční důstojník		
	lékař		
	správní úředník		
I. prapor Röslau	rota Rehau	400	1800
	rota Selb	400	
	rota Hohenberg an der Eger	600	
	rota Schirnding	200	
II. prapor Tirschenreuth	rota Waldsassen	600	1700
	rota Neualbenreuth	200	
	rota Mähring	200	
	rota Griesbach (dnes součást obce Mähring)	100	
	rota Bärnau	600	
III. prapor Vohenstrauß	rota Waidhaus	600	1200
	rota Eslarn	200	
	rota Stadlern	200	
	rota Schönau	200	
IV. prapor Arnschwang	rota Waldmünchen	600	1400
	rota Furth im Wald	400	
	rota Rittsteig (dnes součást obce Neukirchen beim Heiligen Blut)	100	
	rota Lam	300	
V. prapor Zwiesel	rota Bayerisch Eisenstein	200	400
	rota Zwiesel	200	

⁶⁵ BA–MA, RH 2/818F – Befehl nr. 2 der Gruppe III (18. September 1938); BA–MA, RH 2/818F – Befehl Ober-SA-Führung (18. September 1938).

Mgr. Aleš Binar, Ph.D.
Katedra vojenského umění, Fakulta vojenského leadershipu,
Univerzita obrany
Kounicova 65, 662 10
Brno
Česká republika
e-mail: ales.binar@unob.cz